

تأثیر استفاده از استعاره و تزئینات در پوستره‌های آموزشی در افزایش میزان یادگیری و تثبیت مطالب زبان خارجی در حافظه

چکیده

رویکرد پیکره بنیاد، رویکردی است که در دهه های اخیر دیدگاه محققین را نسبت به تدریس زبان و استفاده از آن تغییر داده است. بر طبق تعریف باریبری و اکارت (۲۰۰۷)، زبانشناسی پیکره‌های رویکردی برای مطالعه زبان است که با استفاده از مجموعه‌های اصولی رایانه‌ای متنی، الگوهای استفاده از زبان را بررسی می‌کنند. با توجه به فقدان مطالعات تحقیقی نظام‌مند و منسجم در این زمینه، تحقیق حاضر بررسی استعاره بر یادگیری زبان خارجی را مورد بررسی قرار داده است. بدین منظور پس از انتخاب ۹۰ زبان آموز زن و مرد در چندین آموزشگاه زبان، ابتدا برای همگن کردن آنها از نظر مهارت زبانی و طبقه‌بندی به دو سطح مهارتی متوسط و پیشرفته، آزمون تعیین سطح آکسفورد از آنها به عمل آمد. سپس پژوهشگر از طریق بسامد نگار اینترنتی (COCA) چندین جمله را که اصطلاحات مورد نظر محقق در آن به کار رفته است را به صورت تصادفی انتخاب نمود. به گروه شاهد لیستی از اصطلاحات و معانی آنها و به گروه آزمایشی همان اصطلاحات ولی به همراه جملاتی که آن اصطلاح در آن به کار رفته است، داده شد. پس از دو هفته آزمون استعاره از هر دو گروه گرفته شد. داده‌های جمع‌آوری شده بطور استنباطی و با استفاده از آزمون تی مستقل و تحلیل واریانس یک سویه تجزیه و تحلیل شد. یافته‌های پژوهش حاکی از تأثیر استفاده از استعاره و تزئینات پوستره‌های آموزشی در افزایش یادگیری زبان خارجی در حافظه است.

اهداف پژوهش:

۱. بررسی نقش استعاره و تزئینات پوستره آموزشی در یادگیری.
۲. بررسی نقش استفاده از استعاره در افزایش یادگیری و تثبیت مطالب زبان خارجی در حافظه.

سوالات پژوهش:

۱. بررسی نقش استعاره و پوستره‌های آموزشی در یادگیری.
۲. استفاده از استعاره چه نقشی در افزایش یادگیری و تثبیت مطالب زبان خارجی در حافظه دارد؟

کلیدواژه‌ها: استعاره‌ها، افزایش میزان یادگیری، تثبیت مطالب زبان خارجی، حافظه.

مقدمه

یادگیری عمیق و معنادار یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های سیستم آموزشی نوین است و این تنها در سایه روش‌های آموزشی مناسب امکان‌پذیر است. روش‌های سنتی گذشته تنها به انباشتن اطلاعات در حافظه دانش‌آموزان اکتفا می‌کردند که به دلیل محدودیت حافظه به آسانی مطالب به فراموشی سپرده می‌شود. در گذشته سیستم‌های آموزشی تنها به توانایی‌های نیمکره چپ مغز توجه می‌کردند و از تصور و تخیل که یکی از توانمندیهای نیمکره راست مغز است استفاده‌ای نمی‌شد. این تحقیق بر پایه زبان شناختی به استعاره می‌نگرد. در دیدگاه شناختی و بویژه زبان شناختی تأکید بر ذهن و پدیده‌های شناختی است. در این دیدگاه، استعاره درک ایده یا حوزه‌ای مفهومی بر اساس مفهوم دیگری است که خاستگاه آن را باید در چگونگی مفهوم‌سازی یک قلمرو ذهنی برحسب قلمرو ذهنی دیگر یافت. در این فرایند، مشاهده می‌شود که مفاهیم انتزاعی روزمره مانند زمان، حالات، علیت و هدف نیز استعاری‌اند و استعاره همان نگاهت بین قلمروهاست. در این پژوهش محقق می‌کوشد تا با اجرای روش آموزش استعاری، قدرت این ابزار زبانی یعنی استعاره را بیشتر به اثبات برساند. آموزش استعاری شیوه‌ای است که معلمان به مدد آن قادرند ذهن دانش‌آموزان را دریادگیری فعال و درگیر سازند و از توانایی‌های دو نیمکره مغزی به صورت همزمان سود جویند. شناخت و بکارگیری ابزارهای زبانی برای ایجاد روش خلاق آموزشی به منظور دریافت و نگهداری هرچه بیشتر مطالب در حافظه بلندمدت دانش‌آموزان با استفاده از توانمندی‌های هر دو نیمکره مغزی باشد. کاربرد استعاره و قیاس می‌تواند با گسترش نوعی تفکر فضایی - تمثیلی بسیاری از نارسایی‌ها و ناکارآمدی‌های موجود در نظام آموزشی سنتی را برطرف نماید. بنابراین، نیاز به چنین تحقیقاتی به منظور معرفی ابزارهای غنی در زبان به خوبی احساس می‌شود. به کمک ابزارعجاب‌انگیز استعاره‌ها می‌توان قفل‌های ناگشوده ذهن کودکان را باز کرد و به جای آنکه دانش‌آموزان را در معرض انبوهی از مطالب علمی قراردهیم، با ابزار استعاره و تمثیل بکوشیم تا به آنها یاد دهیم چگونه ببینند. مریبان و دست‌اندرکاران امر آموزش با روش‌های متفاوت سعی در جلب توجه دانش‌آموزان، تأثیرگذاری بر آنها و تسهیل یاددهی و یادگیری مطالب دارند. یکی از این روش‌ها، روش آموزش استعاری است. از آنجا که استعاره نوعی بازنمایی جدید و نقش آن نمادی از گسترش مفاهیم از حوزه‌ای به حوزه دیگر است، سبب خلق افکار خلاق و تقویت نیروهای ذهنی دانش‌آموزان می‌گردد. هدف نشانه گرفته شده در این نوع آموزش، ذهن دانش‌آموزان می‌باشد. با استفاده از استعاره و تمثیل دانش‌آموزان را بر آن می‌داریم که از قدرت هر دو نیمکره مغز سود جویند و براحته مفاهیم را درک کرده و به خاطر سپارند.

بررسی پیشینه پژوهش حاکی از این است که تاکنون اثر مستقلى با این عنوان به رشته تحریر درنیامده است. با این حال آثاری به بررسی رابطه استعاره و یادگیری زبان پرداخته‌اند. پیش قدم و همکاران (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل کیفی استعاری و فرصت‌های یادگیری زبان» به بررسی تحلیل استعاری و نقش آن در یادگیری زبان پرداخته‌اند. هاشمیان (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان «رشد توانش زبان استعاری فراگیران زبان انگلیسی در سطح متوسطه» به بررسی

پیشرفت‌های اخیر در زبانشناسی شناختی و روش استعاره پرداخته‌اند. تأثیر این تحقیقات به طور قابل توجهی به پیشرفت در کارآموزی آموزشی و تهیه مواد و مطالب درسی مفید بوده است. گروهی که به صورت شکل محور آموزش داده شدند عملکرد بهتری در آزمون داشتند. بنابراین بین توانش استعاری و روش کل محور همبستگی مثبت وجود دارد. همچنین این امکان وجود دارد که توانش استعاری زبان آموزان از طریق روش شکل محور افزایش یابد (هاشمیان، ۱۳۹۳: ۱). با این تفاسیر در پژوهش‌های یاد شده به نقش آشکار تزیینات و استعاره‌ها در پوسته‌های آموزشی اشاره شده است.

این پژوهش از نوع تجربی و تحلیلی - مقایسه‌ای می‌باشد. روش گردآوری به صورت همبستگی مطرح می‌گردد و تاثیر کاربردی و مفهومی در تحقیق دارد. روش به کار گرفته شده در این پژوهش، از نوع نیمه تجربی با گروه کنترل و پیش آزمون - پس آزمون به اجرا در آمده است. به گونه ای که پیش از اجرای متغیر مستقل، آزمودنی‌ها انتخاب شده، در هر دو گروه به وسیله پیش آزمون مورد اندازه‌گیری قرار گرفته‌اند. البته نقش پیش آزمون اعمال کنترل آماری و مقایسه بوده و پس از اجرای مطالعه اصلی و دخالت دادن و به کاربردی تجربی مورد نظر نسبت به اعمال پس آزمون اقدام بعمل آمده است. جامعه آماری مورد نظر در پژوهش حاضر، ۶۵۰ نفر از دانش آموزان در سال تحصیلی ۹۸ - ۹۷ بوده است. که ۶۳ دانش آموز، با روش تصادفی از بین ۱۷ مدرسه (دو مدرسه که در یک منطقه بوده‌اند) انتخاب شده‌اند، که ۳۱ دانش آموز گروه گواه و ۳۲ دانش آموز گروه آزمایشی را تشکیل داده‌اند.

ابزارهای جمع آوری اطلاعات به منظور اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش از آزمون‌ها و مقیاس‌های زیر استفاده شده است: آزمون کلامی استعاره فرم الف. آزمون‌های استعاره به این خاطر انتخاب شده است که از اعتبار بالایی برخوردار است. نتایجی که از کاربرد این روش به دست آمد نشان داد آزمون سنجش یادگیری از میزان اعتبار همزمان قابل قبولی برخوردار است. پرسشنامه محقق ساخته (۱۸ سوال ۴ گزینه‌ای) (این پرسشنامه دارای ۱۸ سوال می‌باشد که در ۴ سطح خیلی زیاد، زیاد، کم، خیلی کم می‌باشد و از ۱۱ الی ۵ نمره گذاری شده است در این آزمون سؤالات ۱ و ۲ و ۹ و ۱۶ به یادگیری دانش آموزان نسبت به درس، سؤالات ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۱۳ - ۱۵ به کتب دانش آموزان و سؤالات ۷ - ۸ - ۱۰ - ۱۱ - ۱۲ - ۱۴ - ۱۷ - ۱۸ به نگرش دانش آموزان نسبت به مدرسه مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. جهت بررسی یافته‌های این پژوهش از آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شده است. در حد توصیفی صرفاً از محاسبه فراوانیها، درصد فراوانیها و میانگین استفاده شده است. و در سطح تجزیه و تحلیل استنباطی یافته‌ها از آزمون t جهت مقایسه فراوانی‌های دو گروه (دبیران و دانش آموزان) استفاده به عمل آمده است و محاسبه توزیع فراوانی‌ها در سطح خطاپذیری ۵ درصد ($\alpha = 5\%$) و درجه آزادی دو ($df = 2$) استفاده گردیده است.

نتیجه‌گیری

به عنوان نتایج کلی این پژوهش می‌توان گفت، درک استعاره با استفاده از زبان خودکار دانش‌آموزان و با استفاده از رویکرد آموزشی موقعیتی و تکلیف‌محور بهتر و سریع‌تر صورت می‌گیرد. و اگر در کتب خارجی به این مهم توجه شود

مسلماً به درک استعاره دانش‌آموزان در متون ادبی کمک شایانی خواهد شد. همچنین نتایج نشان داد که یادگیری دانش‌آموزانی که از طریق روش استعاره تحصیل می‌کنند از دانش‌آموزانی که به شیوه سنتی تحصیل می‌کنند بیشتر است. نگرش آموزشی مثبت نسبت به معلم در دانش‌آموزانی که از طریق روش استعاره تحصیل می‌کنند از دانش‌آموزانی که به شیوه سنتی تحصیل می‌کنند، بیشتر است و نگرش آموزشی مثبت نسبت به مدرسه در دانش‌آموزانی که از طریق روش استعاره تحصیل می‌کنند از دانش‌آموزانی که به شیوه سنتی تحصیل می‌کنند، بیشتر است. در این میان کاربری پوسترهای آموزشی نیز نقشی تعیین‌کننده در تثبیت آموخته‌ها دارد. یکی از روش‌های مهم کاربرد استعاره، استعاره تصویری از طریق پوسترهای آموزشی است که از طریق نقش مهمی که در توسعه تصویرسازی ذهنی دارد نقش مهمی در تثبیت یادگیری آموزش زبان خارجی و تثبیت آن در حافظه زبان‌آموزان دارد. لذا کاربری این رویکر توسط سازمانها و نهادهایی که در راستای آموزش زبان خارجی فعالیت دارند می‌تواند نقش مهمی در صرف جویی در زمان آموزش و میزان موفقیت افراد داشته باشد.

منابع

- پورابراهیم، شیرین. (۱۳۹۳). «بررسی استعاره‌های کلامی-تصویری در چند پوستر مناسبتی زبان فارسی»، پژوهشهای زبان‌شناسی، ش ۲(۱۱)، صص ۳۵-۱۹.
- پیش‌قدم، رضا و همکاران. (۱۳۹۰). «تحلیل کیفی استعاری و فرصت‌های یادگیری زبان»، مجله زبان‌شناسی کاربردی، شماره ۱، صص ۱۰۸-۷۷.
- تقوی، مهسا؛ حیدری، مجید. (۱۴۰۰). «تحلیل بیان استعاری «واسازی» در پوسترهای نوشتار-محور دهه ۹۰ (در گالری طراحان آزاد)، فردوس هنر، شماره ۴.
- شاقلی، ریحانه. (۱۳۸۹). رسانه‌های آموزشی با رویکردی به پوستر. تهران: دامینه.
- شعبانی، حسن. (۱۳۷۱). روشها و فنون تدریس. تهران: سمت
- کنعانی، مهدیه؛ باغبان‌ماهر، سجاد. (۱۳۹۰). «جایگاه پیام بصری در ایجاد فرهنگ صرفه‌جویی آب (مطالعه پوسترهای گرافیکی)»، رشد آموزش هنر، شماره ۲۷.
- هاشمیان، محمود. (۱۳۹۳). «رشد توانش زبان استعاری فراگیران زبان انگلیسی در سطح متوسطه»، آموزش مهارت‌های زبان، شماره ۱(۴)، صص ۱۷-۱.
- هاوک، ترنس. (۱۳۸۰). استعاره. ترجمه فرزانه طاهری، تهران: مرکز.